Jak korzystać z zestawu

- Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości, pokazuje przykłady rozwiązane krok po kroku i to, jak dane wymaganie sprawdza CKE.
- Karta 2 to ćwiczenia podstawowe, karta 3 – utrwalenie (zadania w formule matury), karta 4 – chemia w praktyce: doświadczenie i materiał źródłowy.
- Karty 5–6 to kartkówka (15 minut), karty 7–8 – sprawdzian (45 minut), w grupach A i B: te same typy zadań i ta sama punktacja, inne dane.
- Klucz na końcu zawiera odpowiedzi, przykładowe rozwiązania i zasady oceniania w stylu CKE oraz numer wymagania podstawy przy każdym zadaniu.
- Osobny plik „Powtórka" zbiera definicje, wzory, typowe błędy, informację, co jest w tablicach CKE, i test „Sprawdź się".

Oznaczenia

ZP	zakres podstawowy
ZR	zakres rozszerzony (treści tylko dla ZR)
(0–2 pkt)	liczba punktów możliwych do zdobycia za zadanie
Zadanie 4.1.	wiązka zadań do wspólnego materiału źródłowego
Jak to sprawdza CKE	typ zadania i typowy błąd ze sprawozdań CKE
Na maturze	wymagania z podstawy programowej, których dotyczy temat

Wymagania z podstawy programowej (Dz.U. 2024 poz. 1019)

- **ZP XIV.1** na podstawie wzoru lub opisu klasyfikuje substancje do alkoholi lub fenoli;
- **ZP XIV.2** opisuje właściwości chemiczne alkoholi na przykładzie reakcji: spalania, reakcji z HBr, zachowania wobec sodu, utlenienia do związków karbonylowych, eliminacji wody, reakcji z kwasami karboksylowymi; pisze odpowiednie równania reakcji;
- **ZP XIV.3** porównuje właściwości fizyczne i chemiczne alkoholi mono- i polihydroksylowych (etanolu (alkoholu etylowego), etano-1,2-diolu (glikolu etylenowego) i propano-1,2,3- triolu (glicerolu)); odróżnia alkohol monohydroksylowy od alkoholu polihydroksylowego; na podstawie obserwacji wyników doświadczenia klasyfikuje alkohol do mono- lub polihydroksylowych;
- **ZP XIV.4** opisuje właściwości chemiczne fenolu (benzenolu, hydroksybenzenu) na podstawie reakcji z: sodem, wodorotlenkiem sodu; formułuje wniosek dotyczący kwasowego charakteru fenolu; pisze odpowiednie równania reakcji; na podstawie wyników doświadczenia klasyfikuje substancję do alkoholi lub fenoli;
- **ZP XIV.5** wyszukuje, porządkuje i prezentuje informacje o metodach otrzymywania, właściwościach fizycznych i chemicznych oraz zastosowaniach alkoholi i fenoli.
- **ZP XV.1** opisuje podobieństwa i różnice w budowie cząsteczek aldehydów i ketonów (położenie grupy karbonylowej); na podstawie wzoru lub opisu klasyfikuje substancję do aldehydów lub ketonów;
- **ZP XV.2** pisze równania reakcji utleniania metanolu, etanolu, propan-1-olu, propan-2-olu;
- **ZP XV.3** na podstawie wyników doświadczenia klasyfikuje substancję do aldehydów lub ketonów; przewiduje produkty organiczne reakcji aldehydów z odczynnikiem Tollensa i odczynnikiem Trommera;
- **ZP XV.4** wyszukuje, porządkuje i prezentuje informacje o metodach otrzymywania, właściwościach i zastosowaniach aldehydów i ketonów.

Materiał oryginalny. Podstawa programowa LO i technikum w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 1019). Wymagania: ZP XIV.1-5, XV.1-4; Masy atomowe i stałe według „Wybranych wzorów i stałych fizykochemicznych" CKE. Miejsce w programach: Razdro (Kaznowski) ZP cz. 3 – kl. 2–3; Nowa Era „To jest chemia" ZP – część o chemii organicznej (nazwy wydawnictw podano informacyjnie – materiał nie jest z nimi powiązany). Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

PIERWSZA ŁAWKA

Jak korzystać z zestawu

- Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości, pokazuje przykłady rozwiązane krok po kroku i to, jak dane wymaganie sprawdza CKE.
- Karta 2 to ćwiczenia podstawowe, karta 3 – utrwalenie (zadania w formule matury), karta 4 – chemia w praktyce: doświadczenie i materiał źródłowy.
- Karty 5–6 to kartkówka (15 minut), karty 7–8 – sprawdzian (45 minut), w grupach A i B: te same typy zadań i ta sama punktacja, inne dane.
- Klucz na końcu zawiera odpowiedzi, przykładowe rozwiązania i zasady oceniania w stylu CKE oraz numer wymagania podstawy przy każdym zadaniu.
- Osobny plik „Powtórka" zbiera definicje, wzory, typowe błędy, informację, co jest w tablicach CKE, i test „Sprawdź się".

Oznaczenia

ZP	zakres podstawowy
ZR	zakres rozszerzony (treści tylko dla ZR)
(0–2 pkt)	liczba punktów możliwych do zdobycia za zadanie
Zadanie 4.1.	wiązka zadań do wspólnego materiału źródłowego
Jak to sprawdza CKE	typ zadania i typowy błąd ze sprawozdań CKE
Na maturze	wymagania z podstawy programowej, których dotyczy temat

Wymagania z podstawy programowej (Dz.U. 2024 poz. 1019)

- **ZP XVI.1** wskazuje grupę karboksylową i resztę kwasową we wzorach kwasów karboksylowych (alifatycznych i aromatycznych);
- **ZP XVI.2** pisze równania reakcji otrzymywania kwasów karboksylowych (np. z alkoholi lub z aldehydów);
- **ZP XVI.3** pisze równania dysocjacji elektrolitycznej rozpuszczalnych w wodzie kwasów karboksylowych i nazywa powstające w tych reakcjach jony;
- **ZP XVI.4** opisuje właściwości chemiczne kwasów karboksylowych na podstawie reakcji tworzenia: soli, estrów; pisze odpowiednie równania reakcji; przeprowadza doświadczenia pozwalające otrzymywać sole kwasów karboksylowych (w reakcjach kwasów z: metalami, tlenkami metali, wodorotlenkami metali i solami kwasów o mniejszej mocy);
- **ZP XVI.5** na podstawie wyników doświadczenia porównuje moc kwasów;
- **ZP XVI.6** wyszukuje, porządkuje i prezentuje informacje o: a) zastosowaniu kwasów karboksylowych, b) budowie, występowaniu i zastosowaniach hydroksykwasów.
- **ZP XVII.1** opisuje strukturę cząsteczek estrów i wiązania estrowego;
- **ZP XVII.2** projektuje i przeprowadza reakcje estryfikacji; pisze równania reakcji alkoholi z kwasami karboksylowymi; wskazuje funkcję stężonego H_2SO_4;
- **ZP XVII.3** wyjaśnia i porównuje przebieg hydrolizy estrów (np. octanu etylu) w środowisku kwasowym (reakcja z wodą w obecności kwasu siarkowego(VI)) oraz w środowisku zasadowym (reakcja z wodorotlenkiem sodu); pisze odpowiednie równania reakcji;
- **ZP XVII.4** opisuje budowę tłuszczów stałych i ciekłych (jako estrów glicerolu i długołańcuchowych kwasów tłuszczowych;
- **ZP XVII.5** wyszukuje, porządkuje i prezentuje informacje o: a) procesie usuwania brudu; zaznacza fragmenty hydrofobowe i hydrofilowe we wzorach cząsteczek substancji powierzchniowo czynnych, b) właściwościach fizycznych i zastosowaniach estrów i tłuszczów.

Materiał oryginalny. Podstawa programowa LO i technikum w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 1019). Wymagania: ZP XVI.1-6, XVII.1-5. Masy atomowe i stałe według „Wybranych wzorów i stałych fizykochemicznych" CKE. Miejsce w programach: Pazdro (Kaznowski) ZP cz. 3 – kl. 2–3; Nowa Era „To jest chemia" ZP – część o chemii organicznej (nazwy wydawnictw podano informacyjnie – materiał nie jest z nimi powiązany). Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

PIERWSZA ŁAWKA

Jak korzystać z zestawu

- Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości, pokazuje przykłady rozwiązane krok po kroku i to, jak dane wymaganie sprawdza CKE.
- Karta 2 to ćwiczenia podstawowe, karta 3 – utrwalenie (zadania w formule matury), karta 4 – chemia w praktyce: doświadczenie i materiał źródłowy.
- Karty 5–6 to kartkówka (15 minut), karty 7–8 – sprawdzian (45 minut), w grupach A i B: te same typy zadań i ta sama punktacja, inne dane.
- Klucz na końcu zawiera odpowiedzi, przykładowe rozwiązania i zasady oceniania w stylu CKE oraz numer wymagania podstawy przy każdym zadaniu.
- Osobny plik „Powtórka" zbiera definicje, wzory, typowe błędy, informację, co jest w tablicach CKE, i test „Sprawdź się".

Oznaczenia

ZP	zakres podstawowy
ZR	zakres rozszerzony (treści tylko dla ZR)
(0–2 pkt)	liczba punktów możliwych do zdobycia za zadanie
Zadanie 4.1.	wiązka zadań do wspólnego materiału źródłowego
Jak to sprawdza CKE	typ zadania i typowy błąd ze sprawozdań CKE
Na maturze	wymagania z podstawy programowej, których dotyczy temat

Wymagania z podstawy programowej (Dz.U. 2024 poz. 1019)

- **ZP XVIII.1** opisuje budowę i klasyfikacje amin;
- **ZP XVIII.2** porównuje budowę amoniaku i amin; rysuje wzory elektronowe cząsteczek amoniaku i metyloaminy;
- **ZP XVIII.3** wskazuje na różnice i podobieństwa w budowie metyloaminy i fenyloaminy (aniliny);
- **ZP XVIII.4** wyjaśnia przyczynę zasadowych właściwości amoniaku i amin; pisze odpowiednie równania reakcji;
- **ZP XVIII.5** pisze równania reakcji metyloaminy z wodą i z kwasem solnym;
- **ZP XVIII.6** pisze równanie reakcji fenyloaminy (aniliny) z kwasem solnym;
- **ZP XVIII.7** pisze wzór ogólny α-aminokwasów, w postaci RCH(NH2)COOH;
- **ZP XVIII.8** opisuje właściwości kwasowo-zasadowe aminokwasów oraz mechanizm powstawania jonów obojnaczych;
- **ZP XVIII.9** pisze równania reakcji kondensacji dwóch cząsteczek aminokwasów (o podanych wzorach) i wskazuje wiązanie peptydowe w otrzymanym produkcie;
- **ZP XVIII.10** tworzy wzory dipeptydów, powstających z podanych aminokwasów;
- **ZP XVIII.11** opisuje przebieg hydrolizy peptydów, rysuje wzory półstrukturalne (grupowe) aminokwasów powstających w procesie hydrolizy peptydu o danej strukturze.
- **ZP XIX.1** opisuje budowę białek (jako polimerów kondensacyjnych aminokwasów);
- **ZP XIX.2** obserwuje proces denaturacji białek wywołanej oddziaływaniem na nie soli metali ciężkich i wysokiej temperatury;
- **ZP XIX.3** projektuje i przeprowadza doświadczenie pozwalające na identyfikację białek (reakcja biuretowa i reakcja ksantoproteinowa).

Materiał oryginalny. Podstawa programowa LO i technikum w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 1019). Wymagania: ZP XVIII.1-11, XIX.1-3. Masy atomowe i stałe według „Wybranych wzorów i stałych fizykochemicznych" CKE. Miejsce w programach: Pazdro ZP 2024 cz. 3, dział o związkach organicznych zawierających azot – kl. 3; „To jest chemia 2" ZP (Nowa Era) – rozdz. o związkach organicznych z azotem (nazwy wydawnictw podano informacyjnie – materiał nie jest z nimi powiązany). Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

Pierwsza Ławka · zestaw działowy · liceum i technikum

Dział 4

Cukry

Wymagania: ZP XX.1-5. Osiem kart: najważniejsze wiadomości z przykładami, ćwiczenia, utrwalenie, chemia w praktyce, kartkówka (A i B) i sprawdzian (A i B) – z kluczem i zasadami oceniania.

Chemia | klasa 3 LO i technikum | Dział 4 | zakres podstawowy (ZP)

	Karta	Rodzaj	Poziom	Zadania
1	**Cukry – najważniejsze wiadomości** Teoria w pigułce, przykłady krok po kroku, rozgrzewka	Najważniejsze wiadomości	ZP	3 zad. · 4 pkt
2	**Cukry – ćwiczenia podstawowe** Ćwiczę umiejętności z działu	Ćwiczenia	ZP	7 zad. · 12 pkt
3	**Cukry – utrwalenie** Utrwalam i łączę wiadomości	Ćwiczenia	ZP	5 zad. · 8 pkt
4	**Cukry – w praktyce** Doświadczenie i materiał źródłowy	Ćwiczenia	ZP	3 zad. · 10 pkt
5	**Kartkówka: cukry – grupa A** 15 minut · 6 pkt	Kartkówka	ZP	4 zad. · 6 pkt
6	**Kartkówka: cukry – grupa B** 15 minut · 6 pkt	Kartkówka	ZP	4 zad. · 6 pkt
7	**Sprawdzian: Cukry – grupa A** 45 minut · 20 pkt	Sprawdzian	ZP	10 zad. · 20 pkt
8	**Sprawdzian: Cukry – grupa B** 45 minut · 20 pkt	Sprawdzian	ZP	10 zad. · 20 pkt

Jak korzystać z zestawu

- Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości, pokazuje przykłady rozwiązane krok po kroku i to, jak dane wymaganie sprawdza CKE.
- Karta 2 to ćwiczenia podstawowe, karta 3 – utrwalenie (zadania w formule matury), karta 4 – chemia w praktyce: doświadczenie i materiał źródłowy.
- Karty 5–6 to kartkówka (15 minut), karty 7–8 – sprawdzian (45 minut), w grupach A i B: te same typy zadań i ta sama punktacja, inne dane.
- Klucz na końcu zawiera odpowiedzi, przykładowe rozwiązania i zasady oceniania w stylu CKE oraz numer wymagania podstawy przy każdym zadaniu.
- Osobny plik „Powtórka" zbiera definicje, wzory, typowe błędy, informację, co jest w tablicach CKE, i test „Sprawdź się".

Oznaczenia

ZP	zakres podstawowy
ZR	zakres rozszerzony (treści tylko dla ZR)
(0–2 pkt)	liczba punktów możliwych do zdobycia za zadanie
Zadanie 4.1.	wiązka zadań do wspólnego materiału źródłowego
Jak to sprawdza CKE	typ zadania i typowy błąd ze sprawozdań CKE
Na maturze	wymagania z podstawy programowej, których dotyczy temat

Jak korzystać z zestawu

- Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości, pokazuje przykłady rozwiązane krok po kroku i to, jak dane wymaganie sprawdza CKE.
- Karta 2 to ćwiczenia podstawowe, karta 3 – utrwalenie (zadania w formule matury), karta 4 – chemia w praktyce: doświadczenie i materiał źródłowy.
- Karty 5–6 to kartkówka (15 minut), karty 7–8 – sprawdzian (45 minut), w grupach A i B: te same typy zadań i ta sama punktacja, inne dane.
- Klucz na końcu zawiera odpowiedzi, przykładowe rozwiązania i zasady oceniania w stylu CKE oraz numer wymagania podstawy przy każdym zadaniu.
- Osobny plik „Powtórka" zbiera definicje, wzory, typowe błędy, informację, co jest w tablicach CKE, i test „Sprawdź się".

Oznaczenia

ZP	zakres podstawowy
ZR	zakres rozszerzony (treści tylko dla ZR)
(0–2 pkt)	liczba punktów możliwych do zdobycia za zadanie
Zadanie 4.1.	wiązka zadań do wspólnego materiału źródłowego
Jak to sprawdza CKE	typ zadania i typowy błąd ze sprawozdań CKE
Na maturze	wymagania z podstawy programowej, których dotyczy temat

Wymagania z podstawy programowej (Dz.U. 2024 poz. 1019)

- **ZP XXI.1** o właściwościach leczniczych i toksycznych substancji chemicznych (dawka, rozpuszczalność w wodzie, sposób przenikania do organizmu), np. leków, nikotyny, etanolu;
- **ZP XXI.2** na temat działania składników popularnych leków (np. węgla aktywowanego, kwasu acetylosalicylowego, środków neutralizujących nadmiar kwasu w żołądku);
- **ZP XXI.3** na temat składników zawartych w kawie, herbacie, mleku, wodzie mineralnej, napojach typu cola w aspekcie ich działania na organizm ludzki;
- **ZP XXI.4** o procesach zachodzących podczas wyrabiania ciasta i pieczenia chleba, produkcji wina, otrzymywania kwaśnego mleka, jogurtów, serów;
- **ZP XXI.5** o chemicznym składzie środków do mycia szkła, przetykania rur, czyszczenia metali i biżuterii w aspekcie zastosowań tych produktów; stosuje te środki, z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa.
- **ZP XXII.1** tłumaczy, na czym polegają sorpcyjne właściwości gleby w uprawie roślin i ochronie środowiska; planuje i przeprowadza badanie kwasowości gleby oraz badanie właściwości sorpcyjnych gleby;
- **ZP XXII.2** wyszukuje, porządkuje i prezentuje informacje o rodzajach zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby (np. metale ciężkie, węglowodory, produkty spalania paliw, freony, pyły, azotany(V), fosforany(V) (ortofosforany(V)), ich źródłach oraz wpływie na stan środowiska naturalnego, w tym klimatu;
- **ZP XXII.3** proponuje sposoby ochrony środowiska naturalnego przed zanieczyszczeniem i degradacją zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju;
- **ZP XXII.4** wskazuje potrzebę rozwoju gałęzi przemysłu chemicznego (leki, źródła energii, materiały); wskazuje problemy i zagrożenia wynikające z niewłaściwego planowania i prowadzenia procesów chemicznych; uzasadnia konieczność projektowania i wdrażania procesów chemicznych umożliwiających ograniczenie lub wyeliminowanie używania albo wytwarzania niebezpiecznych substancji; wyjaśnia zasady tzw. zielonej chemii.

Materiał oryginalny. Podstawa programowa LO i technikum w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 1019). Wymagania: ZP XXI.1-5, XXII.1-4. Masy atomowe i stałe według „Wybranych wzorów i stałych fizykochemicznych" CKE. Miejsce w programach: Pazdro ZP 2024 cz. 3, działy o chemii w życiu codziennym i ochronie środowiska – kl. 3; „To jest chemia 2" ZP (Nowa Era) – rozdz. końcowe (nazwy wydawnictw podano informacyjnie – materiał nie jest z nimi powiązany). Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

PIERWSZA ŁAWKA

Zadanie 2. (0–3 pkt) ..... / 3

Spiralę z drutu miedzianego rozgrzano w płomieniu palnika (pokryła się czarnym nalotem) i jeszcze gorącą wprowadzono do probówki z niewielką ilością etanolu. Czynność powtórzono kilka razy. Otrzymaną ciecz podzielono na dwie części: do pierwszej dodano odczynnik Trommera i ogrzano, do drugiej – odczynnik Tollensa i ogrzano w łaźni wodnej.

a) Napisz, jak zmieniał się wygląd spirali po wprowadzeniu do etanolu.

b) Napisz równanie reakcji, która zaszła na powierzchni spirali.

c) Napisz obserwacje w obu próbach z otrzymaną cieczą.

Miejsce na odpowiedź

Zadanie 3. (0–2 pkt) ..... / 2

Uczniowie mieli w nieopisanych probówkach propan-1-ol i propan-2-ol. Każdy alkohol utlenili rozgrzanym drutem miedzianym pokrytym CuO, a otrzymane ciecze zbadali odczynnikiem Tollensa. Lustro srebrne powstało tylko w probówce z produktem utleniania alkoholu z probówki A.

a) Rozstrzygnij, w której probówce (A czy B) był propan-1-ol. Uzasadnij odpowiedź.

b) Napisz nazwy produktów organicznych utleniania obu alkoholi.

Miejsce na odpowiedź

Zadanie 4. (0–3 pkt)

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Glikol w chłodnicy, glicerol w kremie

Płyn w układzie chłodzenia samochodu to zwykle mieszanina wody i etano-1,2-diolu (glikolu etylenowego). Dodatek glikolu sprawia, że ciecz nie zamarza zimą w kilkunastostopniowym mrozie i wolniej wrze latem. Glikol ma słodkawy smak, ale jest trujący – dlatego do płynów dodaje się barwnik i substancję o gorzkim smaku, aby zniechęcić dzieci i zwierzęta do jego wypicia.

Propano-1,2,3-triol (glicerol) jest bezpieczny i ma inne zastosowania. Dzięki trzem grupom hydroksylowym silnie wiąże wodę, dlatego dodaje się go do kremów, mydeł i past do zębów jako substancję nawilżającą i zapobiegającą wysychaniu. W przemyśle spożywczym jest oznaczany symbolem E422. Duże ilości glicerolu powstają jako produkt uboczny przy wytwarzaniu biopaliwa z olejów roślinnych.

Tekst własny na podstawie ogólnie dostępnych informacji o glikolu etylenowym i glicerolu.

PIERWSZA ŁAWKA

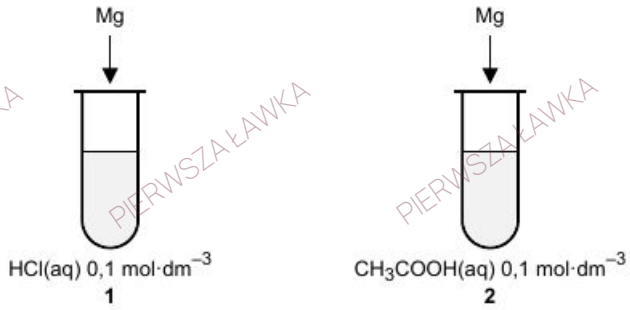
Zadanie 2. (0–2 pkt) ..... / 2

Do dwóch probówek z roztworami kwasów o tym samym stężeniu (0,1 mol·dm^{-3}) – solnego (1) i octowego (2) – włożono jednakowe kawałki wstążki magnezowej (rysunek). Wcześniej zmierzono pH: w probówce 1 – ok. 1, w probówce 2 – ok. 3.

a) Napisz, czym różniły się obserwacje w obu probówkach po dodaniu magnezu.

b) Sformułuj wniosek dotyczący mocy obu kwasów i uzasadnij go wynikami doświadczenia.

Miejsce na odpowiedź

Zadanie 3. (0–3 pkt) ..... / 3

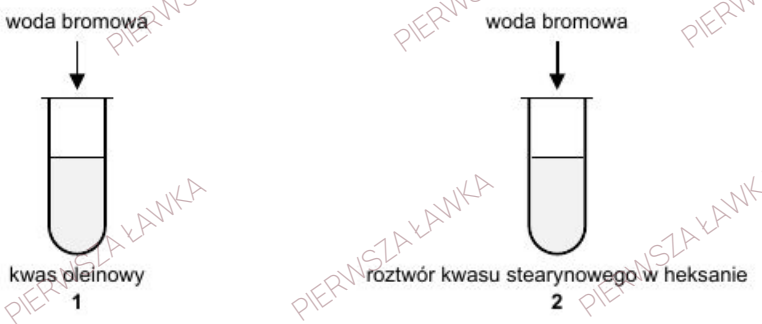
Do probówki 1 wlano kwas oleinowy, a do probówki 2 – roztwór kwasu stearynowego w heksanie (kwas stearynowy jest substancją stałą). Do obu dodano po kilka kropli wody bromowej i wstrząśnięto (rysunek).

a) Napisz obserwacje w obu probówkach.

b) Wyjaśnij różnicę, odwołując się do budowy cząsteczek obu kwasów.

c) Podaj, jaki stan skupienia w temperaturze pokojowej mają oba kwasy.

Miejsce na odpowiedź

Podgląd – Pierwsza Ławka

Zadanie 2. (0–3 pkt) ..... / 3

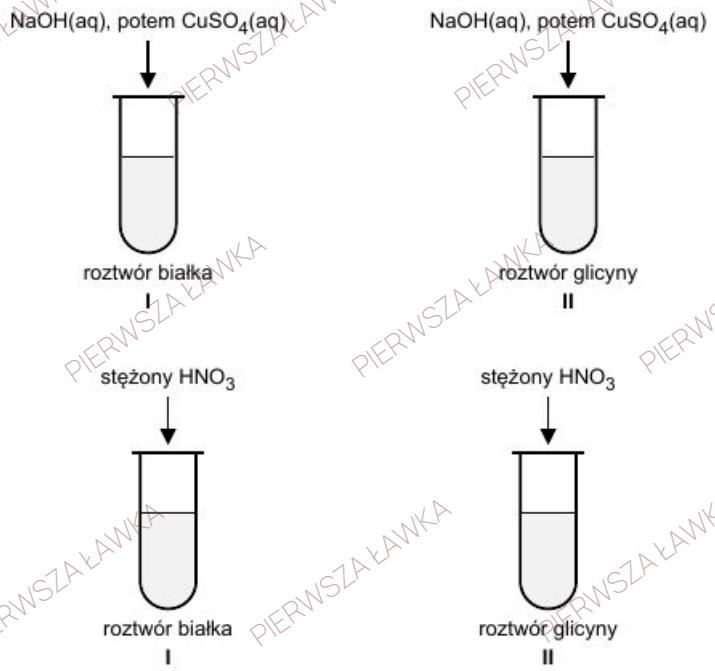
Przeprowadzono doświadczenia z roztworem białka jaja kurzego (rysunki A i B). Doświadczenie A: do probówki I z roztworem białka i do probówki II z roztworem glicyny dodano roztwór wodorotlenku sodu, a potem kilka kropli roztworu siarczanu(VI) miedzi(II). Doświadczenie B: do probówki I z roztworem białka i II z roztworem glicyny dodano (pod nadzorem nauczyciela, w okularach i rękawicach) kilka kropli stężonego kwasu azotowego(V) i ogrzano.

a) Napisz obserwacje w probówkach I i II doświadczenia A i nazwij tę reakcję.

b) Napisz obserwację w probówce I doświadczenia B i podaj, co ona potwierdza.

c) Wyjaśnij, dlaczego w doświadczeniu A roztwór glicyny nie dał takiego wyniku jak roztwór białka.

Miejsce na odpowiedź

Zadanie 2. (0–3 pkt) ..... / 3

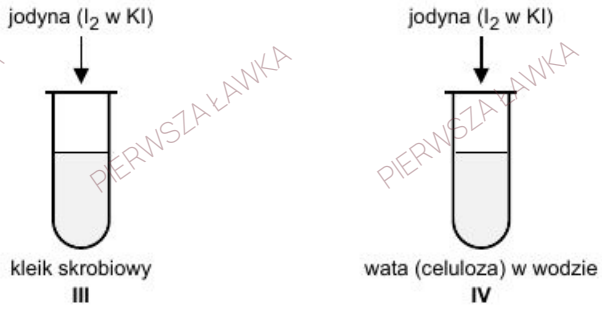
Uczniowie porównali cukry. Do probówki I wsypali glukozę, do II – sacharozę, do III – skrobię, do IV – kawałek waty (celuloza) i dodali wody. Probówki III i IV ogrzali, a po ostudzeniu do obu dodali kroplę jodyny (rysunek pokazuje probówki III i IV).

a) Wskaż cukry, które rozpuściły się w zimnej wodzie.

b) Napisz obserwacje w probówkach III i IV po ogrzaniu i po dodaniu jodyny.

c) Podaj, który z cukrów jest materiałem zapasowym roślin, a który budulcem ścian komórkowych.

Miejsce na odpowiedź

Zadanie 3. (0–4 pkt)

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Od liścia do owocu

W liściach jabłoni, w komórkach z chlorofilem, energia światła słonecznego napędza fotosyntezę: z tlenku węgla(IV) pobranego z powietrza i wody pobranej przez korzenie powstaje glukoza, a do atmosfery trafia tlen. Część glukozy roślina zużywa od razu w oddychaniu komórkowym, część przekształca w sacharozę, która wędruje do owoców.

W dojrzewającym owocu skrobia zgromadzona w młodym owocu stopniowo zanika, a przybywa cukrów prostych – dlatego zielone jabłko jest mączyste i mniej słodkie, a dojrzałe – soczyste i słodkie. Prostym sposobem sprawdzenia dojrzałości jest zwilżenie przekroju jabłka jodyną: im mniej granatowych plam, tym mniej skrobi.

Z glukozy rośliny wytwarzają też celulozę, z której zbudowane są ściany komórkowe – to ona nadaje skórce jabłka sztywność.

Tekst własny na podstawie materiałów o dojrzewaniu owoców i próbie skrobiowej.

Zadanie 3.1. (0–1 pkt) ..... / 1

Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź spośród podanych.

Zielone jabłko po zwilżeniu jodyną pokryje się granatowymi plamami, ponieważ zawiera

A. celulozę.
B. skrobię.
C. fruktozę.
D. sacharozę.

Chemia wokół nas i ochrona środowiska – w praktyce

ZP KARTA 4/8

Doświadczenie i materiał źródłowy

Imię i nazwisko: ..... Klasa: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 8 pkt

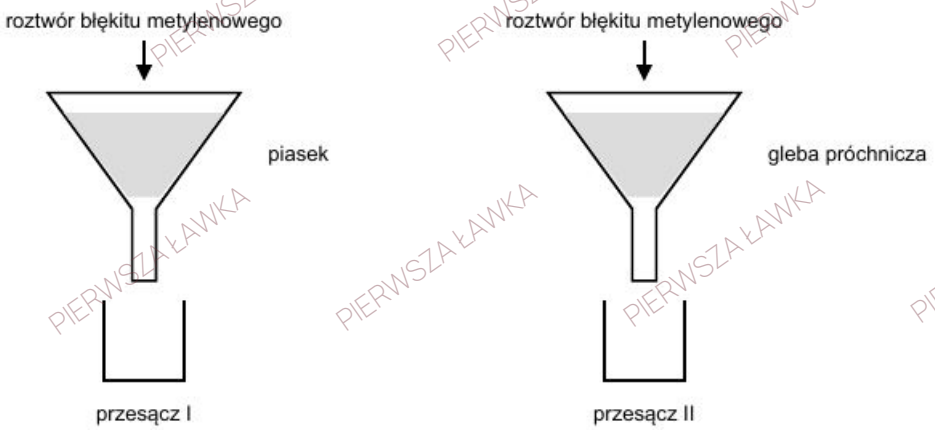
Ćwiczenia · 8 pkt

Zadanie 1. (0–3 pkt) ..... / 3

Uczniowie zbadali dwie próbki: piasek i glebę próchniczą z ogrodu. a) Badanie kwasowości: po 10 g każdej próbki wymieszano z 25 cm^3 wody destylowanej, odstawiono, a nad osadem zanurzono papierek uniwersalny. Papierek w wyciągu z piasku miał barwę żółtozieloną, w wyciągu z gleby – pomarańczową.
b) Badanie sorpcji: przez lejki z sączkiem i warstwą piasku (I) oraz gleby (II) przesączono jednakowe porcje rozcieńczonego roztworu błękitu metylenowego – barwnika o cząsteczkach naładowanych dodatnio (rysunek).

1) Określ odczyn obu wyciągów i zaproponuj substancję, którą należy dodać do zbyt kwaśnej gleby.
2) Przewidź barwę przesączów I i II i wyjaśnij różnicę.
3) Wyjaśnij, jakie znaczenie mają właściwości sorpcyjne gleby dla uprawy roślin.

Miejsce na odpowiedź

Alkohole, fenole, aldehydy i ketony – powtórka

Najważniejsze wiadomości o alkoholach, fenolach i związkach karbonylowych, typowe błędy i krótki test z odpowiedziami.

Alkohol czy fenol

- Fenol: –OH bezpośrednio przy pierścieniu benzenowym. Alkohol: –OH przy atomie węgla poza pierścieniem (także $C_6H_5CH_2OH$).
- Mono- (etanol) i polihydroksylowe (glikol etylenowy – 2 grupy –OH, glicerol – 3). Odróżnianie: świeżo strącony $Cu(OH)_2$ → szafirowy roztwór tylko z polihydroksylowymi.
- Fenol: słaby kwas – reaguje z Na i z NaOH; etanol – tylko z Na.

Reakcje alkoholi

Reakcja	Równanie (etanol)
spalanie	$C_2H_5OH + 3O_2 \rightarrow 2CO_2 + 3H_2O$
z sodem	$2C_2H_5OH + 2Na \rightarrow 2C_2H_5ONa + H_2$
z HBr	$C_2H_5OH + HBr \rightarrow C_2H_5Br + H_2O$
eliminacja wody	$C_2H_5OH \rightarrow CH_2{=}CH_2 + H_2O$
utlenianie CuO	$CH_3CH_2OH + CuO \rightarrow CH_3CHO + Cu + H_2O$
z kwasem karboksylowym	$CH_3COOH + C_2H_5OH \rightleftarrows CH_3COOC_2H_5 + H_2O$

Aldehydy i ketony

- Aldehyd: –CHO na końcu łańcucha (metanal, etanal, propanal). Keton: C=O między atomami węgla (propanon).
- Propan-1-ol → propanal (aldehyd); propan-2-ol → propanon (keton).
- Próba Tollensa: lustro srebrne. Próba Trommera: niebieski osad → ceglastoczerwony (Cu_2O). Dają je aldehydy, nie ketony. Produkt organiczny – kwas karboksylowy.

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Chemia, klasa 3 LO i technikum (zakres podstawowy) – pakiet 5 zestawów: kartkówki, sprawdziany, karty pracy i powtórki

Podgląd pokazał 11 z 173 stron. Pełna wersja: 173 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Alkohole, fenole, aldehydy i ketony – kartkówka, sprawdzian i karty pracy z powtórką, chemia, klasa 3 LO i technikum (zakres podstawowy)
- Kwasy karboksylowe, estry i tłuszcze – kartkówka, sprawdzian i karty pracy z powtórką, chemia, klasa 3 LO i technikum (zakres podstawowy)
- Chemia wokół nas i ochrona środowiska – kartkówka, sprawdzian i karty pracy z powtórką, chemia, klasa 3 LO i technikum (zakres podstawowy)
- Aminy, aminokwasy, peptydy i białka – kartkówka, sprawdzian i karty pracy z powtórką, chemia, klasa 3 LO i technikum (zakres podstawowy)
- Cukry – kartkówka, sprawdzian i karty pracy z powtórką, chemia, klasa 3 LO i technikum (zakres podstawowy)

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail

pierwszalawka.pl/material/chemia-liceum-klasa-3-zakres-podstawowy-pakiet